

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КРУГЛОГО СТОЛУ

СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Факультет психології, політології та соціології

Кафедра психології

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

КРУГЛОГО СТОЛУ

«СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

Видавництво
«Юридика», 2025

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Аракелян Мінас Рамзесович**, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, перший проректор Національного університету «Одеська юридична академія»

Члени редакційної колегії:

Цільмак Олена Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Геращенко Олександр Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гурін Руслан Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Джежик Ольга Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Самара Ольга Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов Вячеслав Абдуллайович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Шмаленко Юлія Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Зважаючи на свободу наукової творчості, відповідальність за достовірність матеріалів та фактів, унікальність тексту тез та дотримання вимог академічної доброчесності, несуть автори.

С 916 Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи : збірник матеріалів Круглого столу присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.) / за заг. ред. М. Р. Аракеяна. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 160 с. Режим доступу: <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

ISBN 978-617-8182-85-4

DOI <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

Збірник матеріалів підготовлено за доповідями учасників Круглого столу «Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи» присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.).

УДК 159.98:340(049.2)

DOI:

Зубарева Світлана Михайлівна,
магістрант ОП «Психологія»
Центру заочного та дистанційного навчання
Національний університет «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор
Лефтеров Василь Олександрович

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПСИХІЧНОЇ СТІЙКОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ ПСИХОЛОГІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Сучасна робота психологів у секторі безпеки та оборони України є надзвичайно напруженою та пов'язаною з високим ризиком. Зокрема, це стосується фахівців-психологів, які працюють у Національній поліції, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Національній гвардії, Збройних Силах України, а також у інших правоохоронних і воєнізованих організаціях. У сучасних кризових умовах до цієї діяльності можуть залучатися й цивільні психологи, чия робота має екстремальний характер. Це стосується тих, хто співпрацює з підрозділами медицини катастроф, працює в приватних охоронних структурах, бере участь у перемовинах із терористами під час захоплення заручників, надає підтримку в реабілітації звільнених полонених та в інших специфічних операціях і заходах.

В кризових умовах діяльність психологів, може бути надзвичайно професійно складною, морально тяжкою та енерговитратною, що вимагає постійної адаптації до мінливих професійних завдань і умов.

Адаптація – це безперервний та динамічний процес пристосування людини до різних умов, оскільки ні особистість, ні суспільство не залишаються незмінними. Професійна адаптація, як одна з форм адаптації, передбачає пристосування працівника до певної професійної діяльності, включаючи ознайомлення з робочими завданнями, набуття необхідних навичок та професійної майстерності для ефективного виконання обов'язків і формування фахівця. Незадовільна адаптація на професійному рівні може стати причиною не лише професійної некомпетентності та невідповідності працівника

займаний посаді, але й призводити до фізіологічних і психологічних проблем, таких як емоційне вигорання та соматичні розлади.

З метою вивчення психологічних особливостей професійної адаптації та саморегуляції психічної стійкості психологів правоохоронних органів в кризових умовах діяльності нами було проведено емпіричне дослідження. Психодіагностичний комплекс дослідження складався з таких методик; діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда; методика оцінки професійної дезадаптації О. М. Родіної, М. О. Дмитрієвої; методика визначення рівня суб'єктивного контролю Дж. Роттера; «Мотивація досягнення успіху» та «Мотивація уникнення невдач» Т. Елерса; «Стиль саморегуляції поведінки» В. І. Моросанової та Є. М. Коноз.

У вибірку дослідження входило 46 осіб – психологів Головного управління ДСНС України в Одеській області та Головного управління Національної поліції в Одеській області. Зазначені фахівців безпосередньо залучаються до виконання професійних завдань в кризових умовах, пов'язаних із ракетними обстрілами, пожежами й іншими наслідками надзвичайних ситуацій. Також психологи здійснюють системну психологічну роботу з працівниками, які виконували професійні обов'язки в екстремальних умовах воєнного стану

За результатами емпіричного дослідження нами було визначено низку психологічних закономірностей, які притаманні процесу адаптації психологів. До них відносяться такі:

- високі показники самоповаги (самоприйняття), прийняття інших, емоційний комфорт, інтернальність, домінування, ескапізм притаманні групі «адаптованих» психологів;
- емоційний дискомфорт в екстремальних ситуаціях як наслідок невизначеності таких ситуацій;
- соціально-психологічні особливості «неадаптованих» психологів характеризуються невизначеністю поведінки (здебільшого через низький рівень внутрішньої організації, регуляції та контролю своєї поведінки);
- психологам із високим рівнем професійної дезадаптації в кризових умовах характерні більше виражені емоційні

порушення, порушення циклу «сон-пильнування», зниження загальної активності та соціальної взаємодії.

– психологи, із низьким рівнем адаптації більше піддаються впливу негативних емоційних станів, що у свою чергу може негативно впливати на спосіб їх соціальної взаємодії й провокувати конфліктність.

Психологічні особливості саморегуляції психічної стійкості психологів, що мають високий рівень адаптації, включають: високу власну активність, сильне прагнення до контролю над своїм життям, помірковано високий рівень мотивації на досягнення і низький або середній рівень мотивації на уникнення невдач, високу орієнтацію на конкретну справу, узгодженість та диференційованість особистісних цілей, з переважанням короткострокових цілей, а також адекватну або навіть завищену самооцінку. Серед психологічних особливостей саморегуляції психічної стійкості неадаптованих психологів можна відзначити: низький рівень потреби в активності, слабку мотивацію досягнення, домінування мотивації уникнення невдач, перевагу орієнтації на взаємодію замість орієнтації на справу, відсутність узгодженості в цільових перспективах, неадекватну та занижену самооцінку, а також недостатню диференціацію та реалістичність цілей.

Мотиваційно-ціннісний компонент адаптації та саморегуляції психологів характеризується наявністю низки відмінностей між адаптованими та неадаптованими працівниками. Адаптовані психологи мають значно вищий рівень потреби в активності. Для адаптованих психологів характерний високий рівень мотивації досягнення та мотивації уникнення невдач, при цьому мотивація досягнення переважає над мотивацією уникнення (у неадаптованих – навпаки). У неадаптованих психологів переважає спрямованість на справу, а у неадаптованих – на взаємодію.

Аналіз зазначених відмінностей вказує на те, що ключовими факторами, які впливають на здатність психологів до ефективної професійної адаптації, є високий рівень активності, бажання контролювати своє життя, помірно висока мотивація на досягнення та низький або середній рівень мотивації на уникнення невдач. Важливими також є орієнтація на конкретні справи, чітка диференціація та узгодженість

особистих цілей, орієнтація на короткострокові цілі та адекватна або злегка завищена самооцінка.

Підсумовуючі слід зазначити, що через певні особливості діяльності психологів правоохоронних органів в сучасних кризових умовах необхідна системна робота над розвитком та удосконаленням у них здатності до адаптації та саморегуляції психічної стійкості. Основним змістом цієї роботи повинні стати: діагностика, корекція, зміна психічного стану, а також саморозвиток і самомотивування самих психологів.

Ключові слова: професійна адаптація, саморегуляція, психічна стійкість, кризові умови, психолог правоохоронних органів.

Keywords: professional adaptation, self-regulation, mental stability, crisis conditions, law enforcement psychologist.

Довженко Мирослава Юріївна ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИСТОСТІ ПРАВОПОРУШНИКА ТА ОСНОВНІ ЧИННИКИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ	40
Зубарева Світлана Михайлівна ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПСИХІЧНОЇ СТІЙКОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ ПСИХОЛОГІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	42
Костюк Вероніка Сергіївна ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРИВОЖНИХ РОЗЛАДІВ У ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	46
Куліков Віталій Миколайович ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА ВПЛИВ ЗАКОНОДАВСТВА НА ЛІКУВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ	50
Миронова Ірина Ігорівна ЮРИДИЧНІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВЕДІНКОВИХ АДИКЦІЙ.....	53
Папінян Вікторія Валентинівна, Брусанівська Вікторія Олегівна ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА МІЖОСОБИСТІСНІ СТОСУНКИ ТА СОЦІАЛЬНІ ЗВ'ЯЗКИ.....	56
Папінян Вікторія Валентинівна, Токова Леся Анатоліївна СОЦІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЯК ОПОРА В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	62
Папінян Вікторія Валентинівна, Цехоцька Поліна Юріївна РОЛЬ ОНЛАЙН-СПІЛКУВАННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	66
Папінян Вікторія Валентинівна, Юріцена Катерина Володимирівна СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР СТАНУ ПАНІКИ.....	70
Петровчан Діана Михайлівна ВПЛИВ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ НА РІВЕНЬ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД МОЛОДІ	75
Попова Ольга Сергіївна ПРОЦЕС СПІЛКУВАННЯ ЯК БАЗОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ФОРМОТВОРЕННЯ ПРАВОВІДНОСИН.....	78
Рєпнова Тетяна Петрівна ПРАВОВА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ: КОНСТРУКТИВНИЙ ТА ДЕСТРУКТИВНИЙ АСПЕКТИ.....	82